

Slovensko gledišče.

Tekom tega meseca se je ponavljala drama „Simona“, na novo pa se je uprizorila V. Stehova satirična veseliga „Vroča tla“, Maurica Hennequina „Sladkosti rodbinskega življenja“, „Ugrabljenе Sabinke“ in „Charleyeva teta“, ponovno se je obetal Schillerjev „Tel“, a se je iz neznanih vzrokov moral vedno preložiti.

Izmed oper in operet se je ponavljal Massenetov „Werther“, „Giroflé-Giroflá“, Zajčev „Šubič-Zrinjski“, Bizetova „Carmen“, nanovo se je uprizorila Andranova opereta „Mascotte“.

Splošen, ne ravno dober pojav je, ki se občuti tudi pri našem gledišču, da opera ubija dramo, za opero je prišla opereta, ki jo je že potlačila v ozadje, in za opereto prihaja po večjih mestih že „variété“, „kabaret“, za njimi prihajajo pa že spet raznovrstni kinematografi itd. Drama postaja pretežka, opera je že komaj za najbolj izobražene osebe ob posebnih prilikah, množice hité pa v variéte in v kinematograf.

Podobno je v slovstvu. Za romanom je prišla novela, za novelo črtica, za črtico podlistek. Kdo bo zdaj še pisal ali čital debel roman v več zvezkih! Požirajo se podlistki in kar se še kje mimogrede vjame ob poti. Biti mora kratko in krepko, pa raznovrstno. Za dolge in resne reči ljudje nimajo več časa.

Posledica tega splošnega pojava je, da stoji tudi v našem gledišču drama nekako v ozadju. Izvzemši „Simone“ nismo imeli nobene bolj globoke reči. „Charleyeva teta“ je predpustna burka, ki se je igrala na pustni torek, „Vroča tla“ je za naše razmere lokalizirana češka politična satira, ki je sicer izzvala mnogo smeha, „Sladkosti rodbinskega življenja“ so brez literarne vrednosti in polzke vsebine, „Ugrabljenе Sabinke“ je šaloigra, polna humorja, kjer je imela gospodična Vinterova zopet priliko razviti svoje zmožnosti. Goethejev „Werther“ je zastarela stvar, katere edina vrлина je strasti kipeča godba, ki je dala zlasti gospodični Šipankovi in gosp. Fiali sposobnost, da pokažeta zmožnosti svojih glasov.

G. Borštnik-Zvonarjeva je naredila turnejo po Srbiji in Bulgariji, kjer je nastopala z velikim uspehom. Tudi mi čestitamo največji slovenski dramatični umetnici prav od srca k njenim uspehom in ji želimo, da bi si tudi v domovini pridobila mnogo lavorik, dasiravno pri nas tla menda niso posebno ugodna. Naravnost brezobzirno in surovo od strani občinstva je bilo, da se je pri popoldanski reprizi „Simone“, ko je g. Borštnikova, če mogoče še bolje kot prvič, uprizorila smrt stare tete, vedlo tako nedostojno.

V soboto dne 13. februarja je imelo slovensko gledišče uglednega gosta, ravnatelja češkega gledišča v Kraljevih Vinohradih in urednika revije „Osveta“, F. A. Šuberta, ki je zlasti čestital ravnateljstvu, da se je število slovenskih dni pomnožilo. Pravzaprav bi moral to čestitati onim možem, katerih zasluga je, da je prišla do vlade v deželi Slovenska Ljudska Stranka.

Dr. L. L.

OS960

Slovanske revije.

Tu hočemo omeniti najvažnejše revije, ki se pečajo izključno s slovanskim vprašanjem.

Na Ruskem izhajajo Slavjanskija Izvjestija, izdajanje s. peterburškega slovanskega dobrodelnega društva. Peterburško slovansko dobrodelno društvo, ki predstavlja najskrajnejšo rusko-reakcijsko smer v slovanskem vprašanju

in je eksponent ruskega birokratičnega panslavizma, je pred par leti spet oživel in pričelo izdajati svoje glasilo. Naročnikov ima menda kakih 150, pristavev nima na Ruskem nobenih, sodrudniki so skrajni ruski reakcionarci, vladni pisatelji in uredniki vladnih listov. Za Slovence je sodrudnik dr. Prijatelj, za Hrvate Stjepan Radić, za Srbe Pavlović, Simić in Stanović, med Čehi in Poljaki menda nimajo nobenega sodrudnika. Izvjestja izhajajo po osemkrat in stanejo za tujino 4 rublje. Programa nimajo nobenega, kajti ruskega birokratičnega slovanskega programa si ne upajo povedati, drugega pa nimajo. Letošnja prva številka prinaša članke: „Čez Črno goro v deželo divjih Gegov“, „Mažarji in Hrvati“, „O Marjavitih“, „Rusko potovalno gledišče na Balkanu“, „Zunanja politika srbska“, „Glebovickij, literaturna karakteristika“, „Iz slovanskih pesnikov“, „Veleizdajalci. Avstrijsko postopanje zoper Srbe“, „Balkanski poluotok“, „Časopis“, „Bibliografija“. O slovanskem vprašanju na Ruskem ne piše, zato pa priporoča toplo list „Okrajini Rosiji“, ki neprenehoma ščuje na katoličanstvo in na neruske slovanske narode in zagovarja sedanji tatarski državni sistem na Ruskem. Tudi „Izvjestja“ napadajo Avstrijo, katoličane in katoliške Slovence, kjer le morejo, in zagovarjajo ruski sistem knuta in „vzjačestva“.

Kot plod „novoslovanskega gibanja“ je začel letos izhajati mesečnik „Slavjanskij Mir“ („slovanski svet“), ki se ima pečati s „slovstvom, umetnostjo in kritiko“. „Izvjestja“ slovanskega dobrodelnega društva priporočajo novi list toplo, v zameno priporoča tudi „Slavjanski Mir“ „Izvjestja“. To pové mnogo. List je samnasebi nedolžen kot beraška juha in istotako reven po svoji vsebini. Prva številka se pričinja s prevodom Cankarjeve povesti „V hiši Marije Pomočnice“. V oddelku za kritiko najdemo oceno samo enega pisatelja, — zato je pa strašno dolga — namreč Cankarja. V drugo številko je pa zašel tudi prevod neke Aškerčeve pesmi. V uredniškem delu priporoča na široko vsem Slovanom ruski jezik in napada Avstrijo. Programa nima list čisto nobenega in je na zunaj popolnoma brezbarven. S tem je njegova usoda zapečatená, ker slovansko vprašanje, ako se ne obravnava programatično, nima prihodnosti. Od vsakega slovanofila moramo najprej zahtevati, da nam pove, kak je njegov program z ozirom na Rusijo. Dokler vlada na Ruskem sedanji tatarski državni sistem, nimajo Slovani od nje ničesar pričakovati. Važnejše za Slovence kot osvoboditev turških Slovanov, bi bila osvoboditev ruskih Slovanov izpod gospostva knuta.

„Slavjanski Glas“ izhaja v Sofiji sedmo leto. Izdaja ga „Slavjansko blagotvornitelno družestvo“ v Bulgariji, urejuje S. S. Bobčev. Ta list se po vsebini in duhu naslanja na ruska „Izvjestja“. Slovanskih zadev ne obravnava načelno in programatično, ampak samo informatično. (Dalje.)

OS960

Václav Hladík, češki pisatelj in časnikar, je obhajal svojo štiridesetletnico. Hladík spada k tistim mlajšim češkim pisateljem, ki imajo velike zasluge za češki moderni roman in dramo. Hladíkovi romani iz praškega družbenega življenja in njegove krajše povesti se odlikujejo po gladki, krepki in lahki obliki, ki je Hladíku pridobila veliko čitateljev, toda tudi očitane, da posnema francoski slog. Zeló dobri so njegovi romani: „Evžen Voldan“, „Valentinovy ženy“, „Třetí láska“, „Vášeň síla“. Zmerom sveže peró Hladíkovo je napisalo tudi zanimive „Artušovy povídky“ in slike iz „praškega ozračja“. Kot urednik „Lumira“ in podlistkov „Národních Listů“ spisal je Hladík tudi veliko literarnih razprav, v katerih je seznanjal češko občinstvo z umetniškimi in knji-

ževnimi pojavi na polju sodobne francoske in angleške literature. V gledališču je dosegel veliko uspehov s svojimi igrami „Nový život“ in „Závět“. Zadnja drama se že prevaja v ruski jezik.

Vladimir Houdek. H koncu avgusta je v Pragi umrl tragične smrti češki pesnik Vladimir Houdek. Bil je najprej častnik (nadporočnik), pozneje se je odpovedal in je bil poštni uradnik. Pred kakimi šestimi leti so ga spravili v norišnico, iz katere se ni več vrnil. — Pisal je pesmi v razne češke časnike, l. 1899. pa je izdal prvo pesniško zbirko pod naslovom „Vykvetlý blýný“. To je knjiga ostrih, strastnih tonov, v kateri sta ljubezen in smrt glavni motiv, ki se ponavlja v najbolj raznovrstnih variacijah; včasih so fino rafinirane, polne otožnosti in bolesti, včasih zopet polne surove ironije, mefistofelovskega cinizma in blasfemije. To oзраčje alkohola in prostitucije je bilo vir sujetov tudi za drugo zbirko pesniško „V pavučinách nervů“. Zdi se, da pesnikova bolezen živcev kaže v ti zbirki že svoje sledove, ker nedolgo po izdaji te zbirke so pesnika odpeljali v blaznico.

Václav Vlček. Po dolgi težki bolezni je nedavno umrl odlični češki romanopisec Václav Vlček, ki spada v vrsto najboljših in najbolj delavnih čeških moč v zadnjih petdesetih letih. Umrl je v svoji vili „Osvěta“ v Kralj. Vinogradih v 69. letu svoje starosti. Porodil se je 1. septembra l. 1839. v Střehovu pri Kacovu v taborskem okraju na Češkem. Ze kot deček je kazal veliko nadarjenost tako, da ga je oče, večji kmet, peljal l. 1851. v Prago študirat. Vlček je že kot dijak začel literarno delovati. L. 1859. je poslal prispevek v „Humoristické Listy“, alegorijo o ptici vojski (satiro na italško vojsko). Da ni bil raditega kaznovan, ga je obvarovala le prošnja prelata Václava Štulca, katerega ljubljene je bil Vlček. Dopolniti filološke študije je bil profesor v Pragi in Českých Budějovicah. L. 1867. se je odpovedal profesorski službi ter je odšel v Prago, kjer se je posvetil književnosti. Izpočetka je bil časnikar v uredništvu „Narodních Listů“, „Hlasa“ in „Obrany“. Ali prisiljena časnikarska delavnost mu ni ugajala. Po daljših pripravah je l. 1871. ustanovil lastno revijo, mesečnik „Osvěta“, ki je v kratkem času zbral najboljše češke znanstvene in beletristične književnike. „Osvěto“ je Vlček izdajal in urejeval do svoje smrti. „Osvěta“ je bila konservativen mesečnik, v umetniškem pogledu je podpirala idealistično smer, njeno politično geslo je bilo: samostalnost češke krone in slovanska vzajemnost. „Osvěta“ je res trajen spomenik Vlčkovega delovanja, je literaren čin prve vrste. Vlček je bil izredno omikan pisatelj, neumoren in vsestransko delaven. Pisal je romane, novele, drame, pesmi, razprave o čeških narodnih, političnih, socialnih, književnih in umetniških razmerah, objavljaj je literarne razprave in kritične ocene, življenjepis i. dr. Vlček je spisal celo vrsto velikih obsežnih romanov, od katerih imenujemo: „Dalibor“, „Ctibor Hlava“, „Golgota i Tábor“, „Venec navřinový“, „Zlato v ohni“, „Letník Halaburd“, „Samohrady“ in druge. Za roman „Samohrady“ je dobil pohvalno pismo od umrlega škofa Haisa v Kralj. Gradcu, ker krasno opisuje v romanu idealno delovanje usmiljene sestre. V zadnjih letih je Vlček objavil svoje spomine, ki so dragoceni kulturni dokumenti, ker so pestre in zanimive slike češkega življenja vohče. Dramatična delavnost Vlčkova je istotako obširna. Pisal je razprave o češki dramatični umetnosti in sam je spisal mnogo dobrih dram, kakor n. pr. „Soběslav“, „Přemysl Otakar II.“, „Milada“, „Lipany“, „Eliška Přemyslovna“. Dramo „Eliška Přemyslovna“ smatra kritika za najboljšo, izšla je že v nekoliko izdajah, ravnotako kakor nekatere povesti in romani Vlčkovi. Vlček je namreč spadal k tistim češkim pisateljem, ki se najbolj čitajo.

0000

Naše slike.

Pietà (str. 99) je delo Michelangelove mladosti, s katerim si je pridobil hipoma slavno ime. Skupina stoji na stranskem oltarju v cerkvi sv. Petra v Rimu.

Na Klek (str. 104) jahajo čarovnice na metlah ponoči. Tam imajo svoja zborovanja in skrivne posvete.

Na Balkanu kaže vedno bolj na vojsko. Srbija rožlja s sabljami, kupuje puške in patrone, in tudi Črna gora grozi z vojsko. Novo ministrstvo Novakovićevo v Srbiji je nastopilo kot pravo vojno ministrstvo. Prestolonaslednik Juri vedno hujska k vojski in napoveduje, da bo na čelu prostovoljne čete napadel Avstrijo. V Beogradu so nedavno priredili velikanski shod, ki se je bavil z veleizdajniško pravdo v Zagrebu. Tam namreč toži državno pravdnštvo celo vrsto Srbov, da so spletili na Hrvaskem zaroto proti avstroogrski monarhiji. V Kotoru ob črnogorski meji, v Bosni in v Hercegovini je že zbranega veliko avstrijskega vojaštva, ki je pripravljeno za vsak slučaj. Na borzi papirji padajo; to je slabo znamenje. Do spomladi se mora najti rešitev iz teh zmešnjav; če ne, bo vojska neizogibna.

Potres v Siciliji in Kalabriji. Izpod razvalin so izkopali mnogo ranjencev, do dvestotisoč ljudi je pa našlo svojo smrt pri tej grozni katastrofi. Prebivalstvo je bežalo iz nesrečnih mest in na vozovih peljalo s seboj svojo siromašno posest, ki jo je rešilo iz razvalin. Usmiljenje dobrih ljudi je nabralo mnogo milijonov denarja, da olajšajo bedo nesrečnemu prebivalstvu. Pa tudi človeška grdoba ni mirovala. Med razvalinami so se plazili tatovi in roparji, ki so jih morali vojaki zasledovati; večinoma so jih takoj ustrelili.

Avstrija je dobila nove ministre. Ministrski predsednik baron Bienerth je dobil nalog od vladarja, da sestavi novo ministrstvo, ko so češki radikali z obstrukcijo onemogočili delovanje državnega zbora. Med novimi ministri je nekaj znamenitih moč. Dr. Weiskirchner, dunajski magistratni ravnatelj, si je kot predsednik zbornice pridobil splošno priznanje. Ne le v krščanskosocialni stranki, ampak v parlamentu sploh ga vpoštevajo med najbolj nadarjenimi in delavnimi možmi. Dobil je trgovinski portfelj, ki je važen zaradi vprašanja avstroogrške banke, katero hočejo Mažari raztrgati na dvoja. Bilinski, dozdaj guverner avstroogrške banke, je že bil dalj časa finančni minister in je zapustil državne finance v najlepšem redu; zdaj jih je našel zopet v slabšem stanju. Dr. Bráf je vseučiliški profesor v Pragi, Staročeh, zet pokojnega dr. Riegra. Znan je kot strokovnjak v narodnogospodarskih vprašanjih, in je postal poljedelski minister.

Združene države v Severni Ameriki so dobile novega predsednika Williama Tafta. Bil je svoj čas sodnik in guverner na Filipinih. Taft je velikan na telesu, debel in zdrav mož. Kot sodnik se je odlikoval po energiji in pravičnosti, v politični službi je pokazal velik administrativni talent.

Abraham Lincoln (str. 139) je bil 16. predsednik Združenih držav, rojen l. 1809. Samo šest mesecev je hodil v solo. Postavil si je leseno hišo, ki še stoji, in šel na vojsko zoper Indijance. Nato je postal poštar, pa se zraven učil prava in zemljemerstva. Postal je poslanec in odvetnik ter začel veliko agitacijo, da se naj odpravi sužnost. Boj proti suženstvu je bil odslej njegova glavna naloga. S tem programom je kandidiral; najprej je propadel, potem pa zmagal. Zagovorniki suženjstva so ga hoteli celo umoriti, a to ga ni prestrašilo. Začel je vojsko proti južnim državam, ki niso hotele odpraviti sužnosti in jo je izpeljal z neomajno odločnostjo l. 1865. Pa svojo zmago je preživel le za nekaj dni: